

Posudek na bakalářskou práci Petra Nezdařila

NEZDAŘIL, Petr: *Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě a jeho působení na mládež prostřednictvím časopisů*. Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Praha 2006, vedoucí práce doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D, 64 stran.

Petr Nezdařil si zvolil pro téma své práce vsutku nelehkou problematiku - Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Domnívám se ovšem, že samotné vymezení tématu se autorovi příliš „nezdařilo“ - název práce totiž nevystihuje přesně její obsah. Podle názvu by čtenář očekával, že v textu nalezne popis mechanismu tiskové propagandy Kuratoria (složení redakcí jednotlivých časopisů, jejich úkolování „shora“ a podobně), namísto toho však Nezdařil prostřednictvím důkladné analýzy jednotlivých článků ukazuje, jakou představu měli vedoucí činitelé Kuratoria o ideálních reprezentantech české mládeže. Tento ideál pak autor staví do protikladu ke skupinám české mládeže, které měly sloužit jako „antivzory“ pro „správné kuratoristy“ - jedná se o tzv. potápky, bedly a trampy. Vedle této problematiky se autor věnuje ještě dvěma tématům kuratorního tisku - a sice fenoménu nucené práce a obrazu umění.

Práce je na jednu stranu sice přínosná - přináší řadu nových zjištění a tezí, které mohou být nadále v rámci dalšího výzkumu rozvíjeny. Na druhou stranu ale trpí některými nedostatky a nepřesnostmi - v první řadě je zde nutno zmínit formální stránku práce. Nemíním zde upozorňovat na jednotlivé drobné chyby či překlepy, které se mohou vyskytnout v každém textu. Za nejzásadnější nepovažuji ani fakt, že v práci není sjednocena citační norma. Zarážející je ovšem, že na straně 45 se autor dopouští nepřesné citace z literatury - text, který uvádí v uvozovkách jako citaci, je ve skutečnosti zkrácenou parafrází textu, na který autor odkazuje.¹ Domnívám se, že se zde jedná o porušení zásad historikovy práce, kterých by se Petr Nezdařil neměl nadále dopouštět. I když se jedná fakticky o drobnost, která nemá vliv na celkové vyznění práce (smysl jím „citovaného“ textu se od originálu příliš neliší), neměl by si historik na takovéto zacházení s textem zvykat, neboť podobný přístup může vést až k manipulování s dokumenty. Toho se naštěstí autor nedopouští, a proto se domnívám, že pro tentokrát mu může být tato chyba prominuta.

V kapitole o Kuratoriu se autor snaží v hutné zkratce vyložit za využití dostupné literatury základní faktografické údaje o této organizaci. Vcelku se mu to podařilo - ale některé poměrně důležité události vynechal (např. pokus o přímé nasazení členů Kuratoria do bojových operací v rámci tzv. Svatováclavské rot). Jeho tezi, že Kuratorium bylo v závěru války již takřka k smíchu, nelze podle mého mínění přijmout beze zbytku - proč by se v tom případě pokoušel v závěru roku 1944 domácí odboj narušovat schůze Kuratoria slzným plynem? Je škoda, že se autor nepokusil zasadit zjištěná fakta o Kuratoriu do celkového dobového kontextu - například porovnáním s programovými texty mládežnického odbojového hnutí. Zjistil by totiž, že především v komunistickém odboji se vyskytly některé obdobné tendence jako u ideových vedoucích Kuratoria - totiž ambice stavět se do role nejen mluvčích, ale i „spasitelů“ celé mladé generace. Uvědomuji si ale, že tento komparativní výzkum by již značně překročil rozsah a požadavky na bakalářskou práci.

Za nejzajímavější na celé práci považuji pokus autora o popis antipodů kuratoristické výchovy. Nezdařil ovšem nezůstal u pouhého vykreslení jejich vnějšího vzezření, ale pokusil se je zasadit do širšího kontextu kulturních fenoménů 20. století. To je více než chvályhodné - ale zároveň to v sobě obsahuje úskalí interdisciplinarit, na jejíž pole je nutné při této analýze vstoupit. Autorovi se to kupříkladu podařilo v oblasti dějin oblékání a módy, kde za využití

¹ Jedná se o text Tomáše Jelínka *Nucená práce v nacionálním socialismu*, otištěný ve sborníku *Nepřichází-li práce k Tobě....* Praha 2003, str. 24-25.

příslušné literatury vytvořil podle mého názoru velice zajímavé a přínosné pasáže o oblékání protektorátní mládeže. Zcela však opominul literární prameny, které je podle mého mínění nutné používat zejména k problematice potápek. Mám na mysli především prózy Josefa Škvoreckého, v nichž je vedle celkové atmosféry doby zachycen potápkovský slang a celá řada dalších aspektů této subkultury. Nemohu totiž souhlasit s autorovým tvrzením, že vyznavač swingu by se sám za potápku neoznačil (str. 13, pozn. 38), ačkoliv v podobném duchu hovoří autorem citovaný článek z časopisu *Naše řeč*. Nejen ve Škvoreckého prózách (např. *Bassaxofon*²), ale i v řadě dalších pramenů (např. almanach *Recese*) je toto označení používáno pro sebeidentifikaci mužských příslušníků protektorátní swingové subkultury. Dle nepotvrzeného mínění některých pamětníků byl navíc autorem tohoto označení první český swingový zpěvák a „recesista“ Arnošt Kavka³, jehož postoj k tanečníkům swingu nebyl zajisté nikterak negativní. Vedle literárních pramenů obsahuje řadu informací o potápkách též literatura muzikologická, která taktéž nepovažuje termín „potápka“ za hanlivý.⁴ Posunutí významu tohoto slova do negativní konotace a jeho následná synonymizace se slovy typu „pobuda“ nebo „chuligán“ je dle mého názoru pozdější záležitostí.

Taktéž bych si dovilil polemizovat s některými autorovými výroky ohledně trampského hnutí. Již úvodní myšlenka, že tramping do určité míry vycházel ze skautingu, je podle mého názoru diskutabilní - nebere totiž v potaz militaristickou podstatu skautského hnutí, které vzniklo na základě zkušeností britského důstojníka Roberta Baden-Powella z búrské války. Domnívám se, že kořeny trampingu je třeba hledat spíše v romantickém německém hnutí *Wandervogel*. Nemohu se též ztotožnit s autorovým tvrzením, že potápky a trampové se „přiliš v lásce neměli“ (str. 61). V kontextu Nezdařilova výkladu jde o poměrně logický závěr - ve skutečnosti ale obě subkultury nebyly tak striktně oddělené, jak autor předpokládá. Svědčí o tom jednak vzpomínky pamětníků (např. oba hlavní swingoví skladatelé protektorátní éry Jiří Traxler i Kamil Běhounek uvádějí, že jezdili „trampovat“), ale i fakt, že trampská píseň původně vycházela též ze swingu.⁵ Shodných prvků mezi těmito subkulturami si povšiml i o desetiletí později i komunističtí propagandisté, kteří nazývali trampy poměrně poetickým označením „pásci weekendoví“. Zajímavý je v tomto ohledu též Nezdařilův postřeh, že polovinu českých dobrovolníků ve španělské občanské válce tvořili trampové (str. 24). Neznám prameny, z nichž autor v tomto tvrzení vychází, ani metodiku, za jejíž pomoci byl tento dle mého názoru poměrně těžko zjištělný fakt získán. Domnívám se však, že příslušnost k trampingu byla u českých interbrigadistů spíše druhotnou záležitostí - hlavní roli při jejich odchodu do Španělska hráli především prokomunistické a prosovětské sympatie. Záliba v trampingu byla pro tyto kruhy skutečně typická - svědčí o tom mimo jiné i policejní příkaz k zahájení zatýkácí akce „Gittern“ z 16.3., který vysloveně nařizuje pátrat po odpůrcích nacistů též ve víkendových střediscích a trampských chatách.⁶

Práce Petra Nezdařila je napsána poměrně čtivým jazykem, který svědčí o jistém literárním nadání pisatele. Některé zásadní autorovy výroky a teze stojí ovšem poněkud na vodě - autor při nich totiž neuvádí prameny (případně literaturu), ze kterých při těchto tvrzeních čerpal. Domnívám se, že řadu jeho závěrů je třeba pro definitivní přijetí konfrontovat ještě s archivními prameny z provenience nacistických bezpečnostních složek

² „[...] Byl jsem potápka, gejbík, pásek; no ano; byl; mělo to také politický smysl.“ ŠKVORECKÝ, Josef: *Bassaxofon*. In: *Příběhy o Líze a mladém Wertherovi a jiné povídky*. Praha 1994, str. 345.

³ KOTEK, Josef - HOŘEC, Jaromír: *Kronika české synkopy 2. Půlstoletí českého jazzu a moderní populární hudby v obrazech a svědectví současníků*. Praha 1990, str. 14.

⁴ KOTEK, Josef: *Dějiny české populární hudby a zpěvu (1919-1968)*. Praha 1998.

⁵ Je to evidentní kupříkladu z porovnání známého hitu *Sám s děvčetem v dešti*, který zpíval R. A. Dvorský, s trampskou písní Jarky Mottla *Hledám děvče na neděli* - obě skladby jsou si po melodické i textové stránce velice podobné.

⁶ Text tohoto dokumentu viz *KSČ proti nacismu. KSČ v dokumentech nacistických bezpečnostních a zpravodajských orgánů*. Praha 1971, str. 30.

(například *Sicherheitsdienstu*). Uvědomuji si, že to bude otázka následujícího výzkumu. V tomto ohledu bych rád autorovi doporučil též studium některé cizojazyčné literatury s tematikou nacistického pronásledování tzv. „zvrhlého umění“, neboť mu ušetří spoustu práce - některé závěry, ke kterým se složitě dopracovával, jsou zde totiž již objasněny. Bylo by zajímavé též porovnat kuratoristické tiskoviny s ostatními protektorátními mládežnickými tiskovinami - mám na mysli například časopis *Kinorevue*, který některé z Kuratoriem kritizovaných nešvarů rozvíjel - např. obdiv ke hvězdám stříbrného plátna. Komparace *Kinorevue* a *Zteče* by podle mého názoru ukázala na jeden z paradoxů nacistické okupační politiky v protektorátu.

Za zajímavé a cenné považuji též některé pasáže ze závěrečné kapitoly o obrazu umění na stránkách časopisů Kuratoria. Zjištění, že právě umění bylo jednou z mála oblastí, ve které používali redaktoři kuratoristických tiskovin antisemitskou rétoriku, považuji za velice významné a využitelné pro další bádání Petra Nezdařila. Přes výše uvedené výhrady se domnívám, že práce splňuje parametry pro bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě.

PhDr. Petr Koura, 15. 9. 2006